

A BORING STONE

MŰHELYMUNKA AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁSRÓL

BEVEZETÉS

A Europefictionről és a Europefiction Akadémiáról

A EUROPEFICTION 6 európai ország 10 ifjúsági színházának szövetsége. Az öt Ruhr-vidéki színház és az öt európai partner színház hálózatában a fiatalokkal és más partnerekkel közösen szeretnénk kutatni a transznacionális találkozásokat és új esztétikai formákat találni.

Minden évben, színházszerető fiatalok találkozhatnak egy nyári táborban, hogy előadásokon, workshop-okon és beszélgetéseken vehessenek részt. A találkozás megteremti társadalmunk alapját: a közösséget és a szolidaritást. A művészeteken keresztül, egy közös jövő művészeti utópiáját szeretnénk megvalósítani.

Két év Eurofiction után, a Eurofiction Akadémia volt a logikus következő lépés, az együttműködő színház partnerségek megerősítésére, a szakmai csoportvezetők, a új, és volt résztvevők és a különböző színházi tanulmányokat folytató diákok közötti együttműködés innovatív módszereinek átgondolásra.

Ezzel az akadémiával új művészeti és kommunikációs stratégiákat kívánunk kidolgozni, hogy a politikai kérdések és a művészet kölcsönhatásával a demokratikus jövő értékét közvetítsük, a formális és nem formális ifjúsági oktatás széles szakmai közönsége számára.

Szeretne többet megtudni a Europefictionről és az Akadémiáról?

<https://europefiction.org>

EGY FÚRÓKŐ - műhelymunka az éghajlatváltozásról

BEVEZETÉS

Az Intellektuális KIVÁLÁS "egy fúró kő" egy anyagkutatás-sorozat ötletén alapul, hogy jobban megértsük a helyi talajok határát és az ebből adódó problémákat a régióban és külföldön.

A szén, a víz, a gödör és a fend anyagaira összpontosítottunk, amelyek a partnervárosokhoz, Evorához (Portugália), Hammhoz (Németország), Gelsenkirchenhez (Németország) és St. Viethez (Belgium) kapcsolódnak. Ezek az anyagok fontosak a régió számára.

A workshop-sorozat lényege, hogy a testből kiindulva kezdjük el megérteni a témát. Ezért fontos, hogy az összes érzékszervvel való megtapasztalás révén jobban megismerjük az egyes anyagokat, azok súlyát, állagát, lehetőségeit.

Workshop 1. rész:

1. Az anyagkutatás:

- A "minden érzékszervvel történő anyagkutatás" szintjén kezdjük.
- Milyen a szag?
- Megehetjük vagy sem?
- Hogyan kapcsolódik a többi anyaghoz?

2. A tudás része:

- Az egyes "tudásrészek" nem lehetnek hosszabbak 5 percnél.

Workshop 2. rész opcionális:

3. A résztvevők csoportmunkája

- "Mi lesz, ha az anyag már nem lesz ott?"

Ez a kollektív pillanat. 5-6 fős csoportokba megyünk, és összehozzuk tudásunkat, érzéseinket, kérdéseinket, ötleteinket, amelyeken dolgozni szeretnénk.

- Ha belegondolunk a körülményekbe, mi fog történni, ha az anyag már nem lesz ott?

A résztvevők a témával kapcsolatos további érdeklődésük alapján prezentációt/előadást készítenek.

1) Szénen, egy teaszertartás

Egy interaktív előadás workshop - Tájépünk játékos navigálása - a természeti erőforrások kutatása a helyi tudás és a fenntarthatóság segítségével, az éghajlatváltozás szempontjainak tudatosítása érdekében.

Interaktív performatív workshop Nelly Koester (DE)

Kutatási érdeklődés erre az interaktív előadásműhelyre

Az interaktív előadás során a kulturális, társadalmi és gazdasági rendszereink és a természeti világgal való kapcsolatunk közötti kapcsolat feltárására összpontosítunk. Konkrétan azt fogjuk megvizsgálni, hogy rendszereink és gyakorlataink hogyan vezettek a környezet pusztulásához.

A jelenlegi környezeti válság, amelyet az olyan emberi tevékenységek, mint az erdőirtás, a környezetszennyezés és a túlfogyasztás okoznak, világszerte számos faj, ökoszisztéma és közösség fennmaradását fenyegeti. Ezt a válságot súlyosbítják azok a társadalmi és gazdasági rendszerek, amelyek a növekedést és a profitot helyezik előtérbe a fenntarthatósággal és az emberi jóléttel szemben.

Sürgősen foglalkoznunk kell ezekkel a kérdésekkel a gyakorlatunkon keresztül, és a természettel való harmóniában való élet új módjait kell felfedeznünk. A fiatalok tudásával és gyakorlatával való foglalkozással tanulhatunk olyan közösségektől, amelyek évszázadok óta fenntartható módon élnek, és segíthetünk életmódjuk népszerűsítésében egy gyorsan változó világban.

Továbbá a technológia hatékony eszköz lehet a természettel való mélyebb kapcsolat kialakításának elősegítésében, de felelősségteljesen és a környezetet tiszteletben tartó és támogató módon kell használni. A technológia fenntarthatóságot és a természettel való mélyebb kapcsolatot elősegítő potenciáljának feltárásával hozzájárulhatunk a technológia

felelősségteljes használatáról szóló szélesebb körű beszélgetéshez a környezeti válságokkal szemben.

On Coal, A Tea Ritual - Egy interaktív performansz workshop - Navigálás a táj a játékon keresztül - kutatás a természeti erőforrások révén és a tudás fenntarthatósága harmóniában a természettel, amely táplálhatja az eredmény egy kreatív interdiszciplináris projekt. Ez a műhely feltárná, hogy a helyi perspektívából, a tudás és a gyakorlatok milyen módon tájékoztathatják a fenntarthatóságról alkotott elképzeléseinket, és új megközelítéseket kínálnak a természettel való harmóniában való élethez, vagy akár az éghajlatváltozás kihívásairól folytatott beszélgetésbe is bekapcsolódhatnak.

A workshop interaktív lesz, és elméleti és gyakorlati elemeket egyaránt tartalmaz. A résztvevőknek lehetőségük lenne megismerni egymás tudását és gyakorlatát a világ különböző részein, valamint olyan vitákban és tevékenységekben részt venni, amelyek azt vizsgálják, hogy ezek a tudás miként alkalmazható a mai kontextusban.

A műhelymunkával reméljük, hogy hozzájárulunk a fenntarthatóságról és a helyi tudásról szóló szélesebb körű beszélgetéshez, és arra inspiráljuk a fiatalokkal dolgozó szakembereket, hogy a formanyomtatványt felhasználva saját műhelymunkát hozzanak létre, amely arra ösztönzi a résztvevőket, hogy kritikusan gondolkodjanak a kulturális, társadalmi és gazdasági rendszereink és a természeti világgal való kapcsolatunk közötti kapcsolatról.

Gyakorlati információk

A workshop 2 része

1. rész: kísérletezés olyan anyagokkal, mint a szén, homok fehér papíron

2. rész: Pusztítás, takarítás és teaszertartás, beszélgetés.

Mi történik, ha ezek az anyagok kimerülnek? Mit fogunk tenni a fenntartásuk érdekében?

Hogyan teremthetünk fenntartható módokat természeti környezetünk helyreállítására?

Az első részről a videók megtekintésével szerezhetsz benyomást:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/7lhp7x272snosbkos0scp/h?dl=0&rlkey=vcvblabauzlznyejiwkv8xwdy>

1. RÉSZ Anyagkutatás a szénről, Egy teaszertartás

Az ötlet e formátum mögött az, hogy a résztvevőket bevonjuk az anyagba egy olyan rituálé részeinek felhasználásával, amely nem kapcsolódik az anyaggal kapcsolatos asszociációkhoz, amelyekkel az embernek pillanatnyilag rendelkeznie kell, zaj, nehéz munka... A rituálé megőriz egy mentett teret, amelyben a tagok egy pihentető, inspiráló, csendes, kreatív ülést élnek át az anyaggal, a szénrel. Beleértve a szabad mozgást és az anyag felfedezését, amely az összes érzékszerv használatán alapul.

Amit előre fel kell készítenie:

Szükséges anyagok:

- fénycsillagok

- papírtekercsek
- szalag
- festőöltözet minden résztvevőnek
- 4 vödör/doboz
- 3 különböző típusú szén
- lehetőség a kézmosásra
- egy kis zsák homok (száraz, mint a madárkalitkákhoz használt homok)
- mikrofon
- zenei rendszer
- egy lejátszási lista
- kamera
- tea minden előadónak

állítson össze egy lejátszási listát relaxáló és mozgósító zenével, ének nélkül és a gong hangjával, hogy bejelentsék az új részt

- Fedje le a padlót papírral, és rögzítse. A méret a résztvevők számától függ. Helyre van szükségük a mozgáshoz. Használjon szalagot, amelyet könnyen eltávolíthat a padlóról.
- Hozzon létre nyugodt és pihentető légkört azzal, hogy biztosra veszi, hogy nem fogják zavarni.
- a munkaterületre (papírra) való összpontosítás a helyszíntől függően kellemes fények használatával.
- a helyiség hőmérsékletének és a kézmosáshoz használt víznek az ellenőrzése
- húzd be a függönyt, és győződj meg róla, hogy senki nem lát be a szobába.
- töltsd az anyagokat a kijelölt dobozokba
- helyezze a dobozokat az anyagokkal a munkaterület mellé, minden sarokba egy-egy dobozt.
- távolítsa el a csomagolást a festőöltözékekről, és helyezze őket a papírfelület köré.

Első rész _ az érkező

- 1 Mutassa be a teret a közönségnek:
- nyugodt hangzás/zene
- Nyugodtan és barátságosan üdvözlje a közönséget.
- Kérd meg őket, hogy válasszanak egy helyet a ruhákon
- Amikor találtak egy helyet
- HANG:

Második rész _ előkészítés

- megkérjük a résztvevőket, hogy vegyék fel a ruhákat és vegyék le a zoknijukat.
- **Gong**
- Csinálj egy kis légzőgyakorlatot. (Lélegezzen be 4-szer, tartsa bent 7-szer, lélegezz ki 8-szor, ismétlje meg 5-ször)
- **Gong**

Harmadik rész _ fedezd fel a teret mozgással

- Hang: Tegyé fel egy olyan dalt, amely repülésre ösztönöz.
- Lépjen be a térbe, és vezessen egy kis gyakorlatot a tér felfedezéséhez.
- Példa: "Keress egy pozíciót a térben."
- "Érezd a súlyt a lábadon!"
- "Ha szeretnéd, csukd be a szemed. Menj előre-hátra, fedezd fel a várakozásodat és az egyensúlyodat."
- "Képzeld el, hogy repülő párnák emelik a karodat."
- "Kezdjete el játszani a szobában való mozgással, és lépjete kapcsolatba a többiekkel."
- "Lassan térj vissza az első pozícióba. Találjatok egy befejezést."

- "Menj vissza a helyedre a fehér papír mellé."
- **Gong**

Negyedik rész _ az anyagkutatás

- Tegyé fel egy pihentető, de energikus zenét.
- **Gong**
- Vegyünk egy-egy dobozt, és öntsük a fehér papírra különböző pozíciókban.
- Használja performatív aktusként.
- **Gong**
- késztetést érzel, fogd a neked tetsző anyagot, és keress egy helyet a fehér papíron."
- "Most pedig kezdjétek el felfedezni az anyagot!" "Mit tudsz kezdeni az anyaggal?"
"Hogy néz ki, milyen az illata, milyen érzés?"
- "Fedezd fel az anyagot úgy, mintha az lenne a legizgalmasabb dolog, amit valaha láttál."
- "Hagyd, hogy az anyag vezessen téged." "Mit tudsz kezdeni az anyaggal?" "Légy gyermek a játszótéren."
- Hagyja, hogy az előadók a térben cselekedjenek. Ha abbahagyják, vagy az energia lecsökken,
adjon nekik egy másik dalt. 10-15 perc
- **Gong**
- "Ne mozogj. Nézz körül.
- Mit látsz? Mit érzel?"
- **Gong**
- "Egymás után fogjatok egy tenyérnyi homokot, és csináljatok egy kört egy hely körül, a kép egy része, ahogy tetszik." "Ez a ti helyetek."
- "Menj vissza a helyedre és ülj le!" "Vegyél egy mély lélegzetet be.....és ki!"
- 3 alkalommal

- **Gong**
- "Most pedig vedd le az öltönyt!" "És mosd meg a kezed!"
- **Gong**
- Hozzon egy csésze teát minden fellépőnek!

KETTEDIK RÉSZ _ A tudás része

Aftertalk

- Amikor minden előadónak van egy teája, kérdezd meg őket:
  - Hogy érzed magad most?
  - Milyen tapasztalatokat szereztél?
  - A dolgozat melyik részét választotta és miért?

Bemenet

- Vagy tegyen be egy hanganyagot a szénnel kapcsolatos tényekkel (példa), vagy mutasson be egy kis videót (példa) a témáról.
- Vegye az anyagot úgy, hogy arra az irányra összpontosítson, amelyről a beszélgetést szeretné.
- A helyi szempontok nagyon érdekesek lehetnek, csakúgy, mint a politikai szempontok, amelyek jelenleg népszerűek, vagy a történelmi perspektíva.

Anyag:

12 érdekes tény a szénről:

1. A fosszilis szén olyan ősi növények maradványa, amelyek hosszú időn keresztül, hatalmas nyomás alatt és oxigén nélkül, mélyen a föld alatt feküdtek.
2. Oroszországban a szénbányászat a 15. században kezdődött.
3. A tudósok szerint a szén volt az első fosszilis tüzelőanyag, amelyet az ember használt.

4. Kína világelső a szénfogyasztásban.
5. Ha a szenet kémiailag hidrogénnel dúsítják, akkor a kőolajhoz hasonló tulajdonságokkal rendelkező folyékony üzemanyagot kaphatunk.
6. A múlt század közepén a világ energiatermelésének mintegy felét a szén adta.
7. Tudta, hogy a szenet ma is használják festésre?
8. A világ legrégebbi szénbányája Hollandiában található (lásd Érdekességek Hollandiáról). A bányát 1113-ban helyezték üzembe, és még ma is sikeresen működik.
9. A Liuhuanguou lelőhelyen (Kína) 130 évig lángolt a tűz, amelyet csak 2004-ben sikerült teljesen eloltani. A lángok évente több mint 2 millió tonna szenet pusztítottak el.
10. Az antracit, az egyik szénfajta, a legmagasabb fűtőértékű, de nehezen gyullad meg. Szénből keletkezik, amikor a nyomás és a hőmérséklet akár 6 km mélységben is megemelkedik.
11. A szén olyan káros nehézfémeket tartalmaz, mint a kadmium és a higany.
12. A legnagyobb szénexportőrök ma Ausztrália, Indonézia és Oroszország.

Példák videókra:

- <https://www.youtube.com/watch?v=z5D6rljL-NA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vMLWibF8SYk>
történelem
- <https://www.youtube.com/watch?v=7TXnRfOWEso>
- <https://www.youtube.com/watch?v=lizhbw1SE6o>
- <https://www.youtube.com/watch?v=lgC62FcSz28>
átalakulás
- https://www.youtube.com/watch?v=AKJP3_IzlnQ
- <https://www.youtube.com/watch?v=hJTq6wCpJ3M>
ellenállás
- <https://www.youtube.com/watch?v=iGcG2plGabA>

- https://www.youtube.com/watch?v=Fh_JLR_Vpq0

Megbeszélés:

Lehetséges kérdés:

- Mi történik, ha ezek az anyagok kimerülnek? Mit fogunk tenni a fenntartásuk érdekében?
- Hogyan teremthetünk fenntartható módokat természeti környezetünk helyreállítására?
- **Gong**
- "Köszönöm, hogy részesei lehettünk ennek!"
- **Gong**
- "Köszönöm, hogy részesei lehettünk ennek!"

Vége:

Tegyéi fel zenét, és takarítsd ki a termet az előadókkal együtt!

2) tőzegen

I. Bevezetésmotiváció

A 4. workshop a PEAT szerves anyagról szólt. A tőzeggel kapcsolatos első kutatás során megtudtuk, hogy a tőzegnek különböző típusai vannak. Kelet-Belgiumban van egy kiterjedt mocsárvidék, amely természetvédelem alatt áll. Ezen kívül megtudtuk, hogy a tőzeg a humuszhoz kapcsolódik. De a humusztól eltérően a tőzeg nem végtelen anyag. A tőzeg ugyanis egy rendkívül lassú természetes folyamat során képződik, amely körülbelül 8000 évig tarthat. Ráadásul csak bizonyos térbeli és életkörülmények teszik lehetővé a tőzeg kialakulását. Például olyan vízzáró altalajra van szükség, ahol az esővíz nagy mennyiségben tárolva marad. Ezt a talajt nevezzük lápnak, és a magas páratartalmú, sok esővel sújtott régiókra jellemző. A magaslápokban növényi maradványok találhatók itt helyet, amelyek a kevés oxigén miatt lassan bomlanak el (persze, ha a talaj soha nem szárad ki!). Ezek a lebomlott növények más szerves anyagokkal együtt rétegesen rakódnak le a lápokban. A lápok, ahol tőzeg képződik, egész ökoszisztémákat hoznak létre, amelyek sokféle növény- és állatfaj élőhelyei. Mindenekelőtt azonban az érintetlen tőzeglápok nagy mennyiségű CO₂ tárolására való képességük révén jelentős mértékben hozzájárulhatnak az éghajlatvédelemhez.

A tőzegmohás tájakat azonban évszázadokon keresztül az ember rendszeresen elpusztította vagy súlyosan károsította. Különösen a 19. századtól kezdődően számos európai országban a vízelvezető intézkedések és a tőzegkivágás következtében nagymértékben elpusztultak, és kis megmaradt területekre zsugorodtak.

Így az előkészületek során elsősorban két kérdés foglalkoztatott bennünket: Hogyan

pozícionáljuk magunkat az éghajlatváltozásról szóló jelenlegi politikai diskurzushoz képest? Továbbá, hogyan tudnak a saját helyi sajátosságaink globális szinten is hatni? Hogyan valósítható meg a "gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan" gondolat?

Ezeket a gondolatokat szem előtt tartva dolgoztuk ki a "Workshop #4 Tőzeg" című műhelyt. Azért, hogy inspirációként szolgáljon a környezeti kérdésekkel való művészi foglalkozáshoz.

A javasolt gyakorlatok 16 éven felüliek számára alkalmasak. Olyan javasolt gyakorlatok, amelyeket akár külön-külön, akár kombinálva és tetszőleges sorrendben lehet elvégezni egy performatív beavatkozás előkészítése érdekében a közterületen. A következő szakasz 4. lépésében használt tudományos szövegek javasolt szövegek, és a témától és a célcsoporttól függően leegyszerűsíthetők, lerövidíthetők vagy mással helyettesíthetők.

II. Végrehajtási útmutató:

1. a helyiség előkészítése.

Egy nagy műanyag fóliával borított nagy területet (kb. 4x6 m) helyezünk el egy nagy helyiségben, hét kis tőzegkupac mellett. A helyiséget elsötétítjük, a tőzegkupacokat lehetőség szerint megvilágítjuk. A tőzegkupacok közé elrejtve apróra vágott szöveges üzeneteket helyeznek el.

2. az anyaggal való foglalkozás.

A résztvevők belépnek a terembe, és párban leülnek a hét tőzegkupac köré. Most arra kérjük őket, hogy minden érzékszervükkel - látva, hallva, szagolva, ízelve, tapintva - fogják fel az anyagot (tőzeget).

3. a "tudás része".

Néhány perccel később egy előre elkészített hangjátékot játszanak le, amely a kelet-belgiumi "Hohes Veen" vagy franciául "Hautes Fanges" mocsárvidék tőzegének létezéséről szól.

Hasonlóképpen, a narrátor beszél az emberek által folytatott kizsákmányoló gyakorlatokról, amelyeket évszázadok óta folytatnak a belga tőzeglápokban különböző célokkal.⁴ Amint a hangjáték véget ér, a résztvevők előveszik a különböző tőzegkupacokba elásott szöveges üzeneteket, és elolvassák azokat. Néha együtt, néha pedig egyénileg. A szöveges üzenetek két, az éghajlatváltozás témájával kritikusan foglalkozó kultúratudományi szövegből származó idézetek⁵.

⁴ Vö. "Audiofeature PEAT" hangfájl. Az audiofil a tisztán újságírói tudósítástól a művészi-esztétikai jellegű, szuggesztív hangtervezésben különbözik.

⁵ Vö. III. fejezet: A dolgozathoz felhasznált források.

4. az első tudatos csere.

Ezután a párok között csere történik. A hangfelvételtől és az idézetekből származó információkat összehasonlítják, megvitatják, elemzik kb. 10 percig. Ezt követően az előre kialakított párok között történik a csere. Összehasonlíthatják a hanganyagból és az idézetekből származó információkat, és megvitathatják a metszéspontokat, eltéréseket stb.

5. Az elmélkedés pillanata.

Minden résztvevő keres egy olyan helyet a teremben, ahol jól érzi magát, visszavonul, és írásban reflektál a következőkre: *Van egy pillanat az életedben, amikor igazán kötődsz a természethez? Próbáljon meg visszaemlékezni a helyzetre, és rekonstruálja ezt a pillanatot a papíron a lehető legtöbb részletre kiterjedően. Hol voltál, kik voltak veled? Hány éves voltál? Emlékszel valamilyen színre, illatra, hangra stb. Ez a pillanat az elmélkedés pillanata. Kérem, hogy egyedül és csendben végezze el.*

6. Az első kreatív pillanat.

A gyakorlat végén mindenki átnézi az általa írt szöveget, kiválaszt legalább egy, legfeljebb három szót, és a kiválasztottat összekapcsolja egy mondattal, egy szóval (legfeljebb három) a szöveges üzenetekből. Ebből egy új szöveg, egy mondat, egy új gondolat jön létre.

7. építsen bizalmat a nyitás pillanatára.

Hét színes kötél van a padlón. Mindenki kiválasztja a kedvenc színű kötél végét. Így új párok jönnek létre. Az egymással szemben álló emberek minden érzékszervükkel, de távolról érzékelik egymást. A végén intenzív pillantásváltás történik. Most a résztvevők bensőséges légkörben felolvashatják egymásnak az újonnan alkotott mondatokat, verseket, novellákat stb. és eszmét cserélhetnek az eredményről/választásról.

8. Következtetés.

A műhely egy érzékenyítő körrel zárulhat, amelyben a résztvevők a nagycsoportban beszélhetnek a tapasztalatakról. Természetesen a kötelező visszajelzés sem maradhat el!

Jövőbeli kilátások: az írott anyag alapul szolgálhat egy művészi beavatkozáshoz, egy rövid előadáshoz vagy hasonlóhoz.

III. Forrásokhasznált

1. Idézetek a szöveges üzenetekhez

Alain Badiou, akinek az ökológia a nép új ópiuma: "Világosan meg kell állapítani, hogy az emberiség egy állati faj, amely megpróbálja legyőzni állatiasságát, egy természeti halmaz, amely megpróbálja denaturalizálni önmagát"

(Alain Badiou. In: *Stangers*, 2015: 12).

"Ebben az új korszakban már nem csak az ember által okozott károktól "védendő" természettel van dolgunk, hanem egy olyan természettel is, amely képes veszélyeztetni gondolkodásmódunkat és életmódunkat. Ez az új helyzet nem jelenti azt, hogy a többi kérdés (környezetszennyezés, egyenlőtlenségek stb.) háttérbe szorul. Ehelyett inkább korrelációban, kettős módon találják magukat" (Ebd. 20).

"Hogyan lehet fenntartani a "felszabadító gazdasági növekedés", a nagy gazdasági versenyben való "győzelem" imperatívuszát, miközben a jövő ezt a fajta növekedést felelőtlenségként, sőt bűnözőként fogja definiálni?". (Ebd. 21).

Többről van szó, mint klímaváltozásról; a mérgező kémia, a bányászat, a nukleáris szennyezés, a föld alatti és feletti tavak és folyók kimerülése, az ökoszisztémák leegyszerűsödése, az emberek és más élőlények hatalmas népiertásai {...} olyan rendszerszintűen összekapcsolódó mintákban, amelyek a rendszer nagy rendszerösszeomlásával fenyegetnek nagy rendszerösszeomlás után nagy rendszerösszeomlás után nagy rendszerösszeomlás {...} (Haraway 2016: 100).

Talán, de csak talán, és csak intenzív elkötelezettséggel és más terrannal való közös munkával és játékkal lesz lehetséges a gazdag, több fajból álló, embereket is magában foglaló együttesek virágzása. Én mindezt a Chthulucene-nek nevezem - múlt, jelen és jövő. Ezeket a valós és lehetséges időtereket nem H. P. Lovecraft nőgyűlölő faji rémálom-szörnyetegéről, Cthulhu-ról (figyelem a helyesírási különbséget), hanem inkább a sokféle földi csápos erőkről és erőkről és összegyűjtött dolgokról, olyan nevekkal, mint Naga, Gaia, Tangaroa (a vízzel teli Papa kitörése), Terra, Haniyasu-hime, Spider Woman, Pachamama, Oya, Gorgo, Raven, A'aku- luujjusi és még sok-sok más (Ebd. 101).

A kihalás szélén nem csak egy metafora; a rendszer összeomlása nem egy thriller. (Ebd.)

Az egyik módja annak, hogy halandó élőlényekként jól éljünk és haljunk a Chthulucénben, az, hogy egyesítjük erőinket a menedékhelyek újjáépítése érdekében, hogy lehetővé tegyük a részleges és erőteljes biológiai-kulturális-politikai-technológiai felépülést és újrakompozíciót, amely magában foglalja a visszafordíthatatlan veszteségek meggyászolását is. (Ebd.)

2. Átirat Audiofeature

AUDIO FEATURE A PEAT-ról

Hang: Marie Dolders, Hangtervezés és gyártás:

Marie Dolders: Maribel Saldaña Márquez

Illusztráció: Marie Dolders (High Vens, Belgium)

A PEAT a lápvidékekre jellemző talajtípus. Lebomlott növényekből képződik. A bomlást rendkívül lelassítja a magas savtartalom és a levegő kizárása a felette lévő víz által. Ezért tart körülbelül 8000 évig, amíg egy láp, a szárazföld és a víz közötti köztes állapot kialakul.

1000 körül a ciszterci szerzetesek módszeresen feltárták és betelepítették Közép-Európa lápvidégeit. A 18. századig a keletkező tőzeget tüzelőanyagként használták, mivel a

szénkészlet kimerülő fakészletek miatt nem állt rendelkezésre elegendő szén.

Emellett a lápvidékek mezőgazdasági hasznosításától nagy lehetőségeket vártak a 19. század eleji mezőgazdasági válság megszüntetésében. A tőzeget szigetelő- és töltőanyagként is használták a házépítésben. A tőzeget ősidők óta használták a jószágistállóknak alomként is, és régebben a kisgyermek számára ágyneműként is. Nemcsak nagy nedvszívó képessége miatt becsülték, hanem azért is, mert csökkentette a szagokat. Magas fajhője és fertőtlenítő hatása miatt a tőzeget is használták iszapfürdőkhez és reumás betegségek esetén.

Az első világháború idején a szükség idején a tőzegrost gypjút lótakarók és kabátok készítésére használták.

Ma a tőzeget elsősorban a növényiparban és a kertészek használják nagy mennyiségben. A tőzegkitermelés nagymértékben pusztítja a lápvidékeket.

A természetvédők bírálják a tőzeg felhasználását a magánszektorban. A hobbikertészek abban a téves hitben, hogy ezzel javítják a talajt, tőzeget szórnak, ami azonban rontja a talaj minőségét, mivel a tőzeg rendkívül tápanyagszegény, és a talaj savasodásához vezet.

A "Hautes Fagnes" magaslati táj 1957 óta védett. Ezzel az 5000 hektáros fennsík nemcsak a legrégebbi természetvédelmi terület a belgiumi Vallóniában, hanem egyben a legfontosabb is.

A talaj tápanyagban szegény, az éghajlat pedig szinte sarkvidéki. Az évi 230 csapadékos nap és 178 ködös nap miatt a "Magasláp" túlnyomórészt misztikus hangulatú.

Ez egy olyan láp- és pusztatáj, amely egyébként csak jóval északabbra - vagy jóval nagyobb tengerszint feletti magasságban - található. A hideg éghajlat, az állandóan magas páratartalommal járó magas csapadékmennyiség és a talaj különleges összetétele olyan növény- és állatvilágot hozott létre, amely teljesen szokatlan az éghajlati régióra.

Két természeti jelenség magyarázza ennek a különleges ökoszisztémának a jelenlétét Belgiumban. Az "Hautes Fagnes" fennsíkja az első akadály, amellyel a felhők találkoznak az Atlanti-óceán felől érkező útjuk során. Ennek eredménye az átlagon felüli, évi több mint 1400

mm és m² csapadékmennyiség. A második jelenség a kőzet vízzárósága, amely megakadályozza, hogy a csapadék a mélybe szivároogjon. Ezek a feltételek kedveznek a vizes élőhelyek, például a lápok és mocsarak kialakulásának.

A tőzeglápok fontos éghajlatvédelmi funkciót töltenek be. Nagy mennyiségű CO₂-t tárolnak, és évente további néhány tonna CO₂-t nyelnek el. Ez ellentétben áll a természetes metánkibocsátással. Hosszú távon azonban a tőzeglápok pozitív hatást gyakorolnak az éghajlatra, mivel a metán viszonylag rövid ideig, körülbelül 12 évig tartózkodik a légkörben, majd lebomlik. Bár a világ szárazföldi területének csak mintegy 3%-át borítják, a tőzeglápok a talajban lévő szén mintegy 30%-át kötik meg.

Ha azonban a tőzeglápokat lecsapolják, azaz mezőgazdasági célokra hasznosítják, vagy ha a tőzeget kitermelik, az oxigén eléri a megkötött szenet, és lehetővé teszi, hogy az a légkörbe kerüljön.

Emellett a tőzeg kivágása hatalmas élőhelyeket pusztít el. Éppen ezek az ember számára barátságtalan területek képezik a zavarásra érzékeny fajok utolsó menedékhelyeit.

Bibliográfia

Haraway, Donna (2016): Dwayna Haraway: Staying With The Trouble: Making Kin In The Chtulucene. Amerikai Egyesült Államok, Duke University Press.

Stengers, Isabelle (2015): *Stengers: Katasztrófális időkben: Ellenállás az eljövendő barbarizmus ellen*. Fordította: Andrew Goffey, Open Humanities Press.

Online források:

Torf gehört ins Moor. Torfnutzung zerstört einzigartige Lebensräume - dabei gibt es längst Alternativen. <https://www.nabu.de/natur-und-landschaft/aktionen-und-projekte/torffrei-gaertnern/10866.html> Stand: 01.02.2023.

Universität Hamburg. Definition Torf. In: <https://www.sign-lang.uni-hamburg.de/galex/konzepte/I559.html> Stand: 05.03.2023.

Das hohe Veen. Ostbelgien

<https://www.ostbelgien.eu/de/erleben/ausflugsziele/hohes-veenn/wissenswertes-hohes-veenn>
Stand: 01.03.2023.

3) A HUMUS-ON

1. A műhely Friederich Hundertwasser "a szarról" szóló szövegével kezdődik.

Szar kultúra - a szent szar, manifesztum

Friedensreich Hundertwasser

A növényzet évmilliókig tartott.
hogy elfedje a nyálkát, a mérgeket...
humuszréteggel, növényzetréteggel,
oxigénréteg, hogy az ember élhessen a Földön.

És ez a hálátlan ember megkapja őket
fárasztó kozmikus munkával borított nyálka
és ezek a toxinok visszatérnek a felszínre.

Így a felelőtlen ember vétke is.
a világ vége minden idők kezdetén.
Öngyilkosságot követünk el.
Városaink rákos megbetegedések.
Fentről jól látható.

Nem azt esszük, ami nálunk nő,
messziről hozunk ételt, Afrikából, Amerikából, Kínából és Új-Zélandról.
Nem tartjuk meg ezt a szart.

A mi szemetünket, a mi szemetünket messzire elmossa a víz.

Folyókat, tavakat és tengereket mérgezzük vele,

vagy mi szállítjuk őket

rendkívül bonyolult, drága szennyvíztisztító telepeken,

ritkán a központosított komposztáló üzemekben,

különben a hulladékunk megsemmisül.

A szar soha nem jön vissza a mezőnkre

soha nem arra, hogy honnan származik az élelmiszer.

AZ ÉTELBŐL SZARRÁ VÁLÁS KÖRFORGÁSA MŰKÖDIK.

A KÖR A SZARTÓL AZ ÉTELIG MEGSZAKAD.

Tévhitben gondolkodunk a hulladékunkról.

Minden alkalommal, amikor lehúzzuk a vizet, hisz

egy higiéniai cselekmény elvégzése,

megsértjük a kozmikus törvényeket,

mert ez valójában istentelen cselekedet.

a halál szentségtörő gesztusa.

Amikor a WC-re megyünk

belülről bezárni és lehúzni a szarunkat.

húzzunk egy vonalat.

Miért szégyelljük magunkat?

Mitől félünk?

mi történik a szarunkkal utána

elfojtjuk, mint a halált.

A WC-lyuk úgy tűnik számunkra, mint a halál kapuja,
csak gyorsan távolodj el tőle, csak gyorsan felejtsd el a rothadást és a bomlást.
Valójában éppen az ellenkezője. Az élet a szarral kezdődik.

A SZAR SOKKAL FONTOSABB, MINT A KAJA.

Csak egy emberiség kap ételt,
amely tömegesen szaporodik,
csökkent a minősége, és halálos veszélyt jelent a Földre,
halálos veszélyt jelent a növényzetre, az élővilágra, a vízre,
a levegő, a humuszréteg.

De a szar a feltámadásunk építőköve.

Amióta az ember az eszét tudja, megpróbált halhatatlan lenni.

Az ember a lelkét akarja.

A SZAR A LELKÜNK.

A SZARON KERESZTÜL TÚLÉLHETJÜK.

A SZAR HALHATATLANNÁ TESZ MINKET.

Miért félünk a haláltól?

Bárki, aki humuszos WC-t használ
nem fél a haláltól
mert a mi szarunk teszi a jövő életét,
lehetővé teszi az újjászületésünket

HA NEM ÉRTÉKELJÜK A SZARUNKAT
ÉS ALAKÍTSUK ÁT HUMUSSZÁ, ISTEN ÉS A VILÁG TISZTELETÉRE,
ELVESZÍTJÜK AZ ENGEDÉLYÜNKET
JELEN LENNI EZEN A FÖLDÖN

A HAMIS HIGIÉNIAI TÖRVÉNYEK NEVÉBEN
ELVESZÍTJÜK KOZMIKUS SZUBSZTANCIÁNKAT,
ELVESZÍTJÜK AZ ÚJJÁSZÜLETÉSÜNKET.
A SÁR AZ ÉLET.
A STERIL TISZTASÁG A HALÁL.

Nem szabad ölni, de mi minden életet sterilizálunk méreggel és betonnal.
ez gyilkosság

Az ember csak egy cső.
Egyfelől a dolgokat a
a másik oldalon pedig megemészttve jönnek ki.
A száj elöl van, a végbélnyílás hátul. Miért?
Ennek fordítva kellene lennie.
Miért pozitív az ételkészítés?
Miért negatív a szar?

Ami kijön belőlünk, az nem hulladék,
hanem a világ építőköve
az aranyunk, a vérünk.

Kivérzünk, a civilizációnk kivérzik...
a földünk vérzik
a ciklus őrült megszakítása miatt.
Aki meglazítja a vért, az mindig csak vért veszít.
és nem cserélik ki újakra, amelyek kivéreznek.

Freudnak igaza volt, amikor Az álmok értelmezése című művében azt mondta:
A szar az arany szinonimája.
Ez nem csak egy álom, ez a valóság.
most kell kiderítenünk.
Amikor Pasolini szart etetett a színészekkel egy filmben.
Ez a hurok bezárásának szimbóluma volt
kétségbeesett szükség van a gyorsításra.

Ugyanaz a szeretet, idő és gondoskodás
arra kell költeni, ami "hátral" kijön,
ami azt illeti, mi kerül "előre".
Ugyanaz a szertartás, mint étkezéskor,
terítővel, késsel, villával, kanállal,
Kínai evőpálcikák, ezüst evőeszközök és gyertyafény.

ÉTELKEZÉS ELŐTT ÉS UTÁN ÜDVÖZLÜNK
SENKI SEM IMÁDKOZIK SZARÁS KÖZBEN.
HÁLÁT ADUNK ISTENNEK A MINDENNAPI KENYERÜNKÉRT,
AMI A FÖLDBŐL SZÁRMAZIK,

DE NEM IMÁDKOZUNK
HOGY A SZARUNK ÚJRA ÁTALAKULJON.

A HULLADÉK GYÖNYÖRŰ.
VÁLOGATÁS ÉS ÁTSZERVEZÉS
A HULLADÉK KELLEMES TEVÉKENYSÉG.

Ez a tevékenység nem pincékben és hátsó udvarokban zajlik,
trágyatelepeken, WC-ken és mosdókban,
de ahol élünk
ahol fény és nap van
a nappaliban, az állami szobánkban.

Nincs pazarlás.
Hulladék nem létezik.
A humuszos WC státuszsimbólum.

AZ A KIVÁLTSÁGUNK, HOGY TANÚI LEHETÜNK
HOGY BÖLCSESSÉGÜNK SEGÍTSÉGÉVEL
A MI HULLADÉKUNK,
A SAJÁT SZARUNKBÓL HUMUSZT CSINÁLTUNK,
AHOGY A FA NŐ ÉS A TERMÉS
HOMO - HUMUS - HUMANITAS,
három azonos eredetű sorsszó.
A humusz az igazi fekete arany.

A humusznak jó illata van.
A humusz illata szentebb és közelebb áll Istenhez, mint a tömjén illata.
Bárki, aki eső után sétál az erdőben, ismeri ezt a szagot.
Persze, hogy valami felháborító
amikor a szemetes a középpontba kerül otthonunkban.
és a humusz vécé a legszebb helyen lesz a tisztelet helye.
Ez azonban pontosan a fordítottja
amit a társadalmunknak, a civilizációnknak most meg kell tennie,
ha túl akarja élni.
A humusz szaga Isten szaga,
a feltámadás illata,
a halhatatlanság illata.

Íródott 1979/1980-ban Algajolában, Velencében és Új-Zélandon.

© 2019 Hundertwasser Archívum, Bécs

Ebben a szövegben arról panaszkodik, hogy már nem használjuk a szarunkat.
Az élet körforgása megszakad, élvezettel eszünk, de elrejtjük a szarunkat.
Az a tény, hogy már nem szart, hanem kémiai anyagokat használunk, az egyik tény, ami ahhoz vezet.
a mi talajunk, amely száraz és üres. A humusz szupererővel rendelkezik, ami növekedésre készíti a dolgokat.

2. A szöveg felolvasása után hagyom, hogy az emberek egy humuszdomb köré üljenek.

Megkérem őket, hogy végezzenek **értelmes kutatást** Humusz segítségével. Megkérem őket, hogy vegyenek egy maréknyi anyagot, és keressenek egy szép sarkot, ahol leülhetnek, és 10

percet szánnak az anyagkutatásra.

- *Milyen érzés ?*
- *Milyen az illata ?*
- *Mit lehet felismerni, mi van benne ?*
- *Mit tudsz, mi van benne?*
- *Hogyan reagál az anyag, amikor egyik kezéből a másikba adod ?*

És így tovább.

3. A HUMUS kutatás harmadik része a TUDÁS RÉSZ.

Egy nagyon informatív videó a ["Terra X plus - Wie wir mit Humus den Klimawandel beeinflussen können"](#) című, a youtube-on található.

Felvettük az elhangzott szöveg angol fordítását, hogy mindenki megértse.

Ez a szöveg:

Az igazi szuperhősök általában eléggé észrevétlenek, akár csak a humusz a talajunkban.

A bolygónk, amely elképzelhetetlenül hatalmas, 2/3-át víz borítja, a többi szárazföld, így a talaj, a humusz, a termőföld, amely a növényeket termővé teszi.

A humusznak megvan az a szuperereje, hogy a talajban tárolja a veszélyes üvegházhatású CO₂-t, és így megakadályozza a globális felmelegedést.

A humusz a talaj felső rétegeiben található. 10-30 cm.

Humusznak nevezik az elhalt szerves anyagok összességét, azaz a növények, állatok, mikroorganizmusok maradványait.

A természetben mindent ciklusok szabályoznak, hogy egyetlen értékes anyag se vesszen el.

A földigiliszták friss humuszt választanak ki.

Amikor megesszük a növényeket, a tápanyagkörforgás megszakad.

Ahogy a pince hamvait és társait, úgy az ételeinket is újra kiválasztjuk,
de a vécében végzi, nem pedig a mezőn.

Mivel fokozatosan egyre több tápanyag vész el, műtrágyázni kell.

Mesterséges műtrágyával.

A műtrágya azonban nem tartalmaz elegendő megfelelő tápanyagot a talajlakó szervezetek számára.

Kevesebb talajélet kevesebb humuszt jelent. A talaj homokos és tápanyagszegény lesz.

ÉS: A humusz képes CO₂-t tárolni.

Egyre több fosszilis nyersanyagot égettünk el, különösen szenet és olajat.

A több millió év szénje tárolódott benne, és most visszakerült a levegőbe.

Hogyan kerül a CO₂ a humuszba?

Fotoszintézissel.

4) egy beszélgetés

A 4. rész a szarról és Friederich Hundertwasser szövegéről szól.

A szöveg provokatív, és játszik a "piszok" és a "higiénia" fogalmával.

Ez csak arra szolgál, hogy megosszuk gondolatainkat mindarról, ami korábban történt (10 perc).